

III RIIGIKOGU

1. istungjärk.

Protokoll nr. 5.

1926. a.

III Riigikogu koosolek 23. juulil 1926. a. kell 17.

Kokku on tulnud 95 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Teemant**, sõjaminister **J. Soots**.

Päevakord:

1. Riigimetsas karjatamise seadus — asunikude, riigirentnikkude ja väikepõllupidajate koonduse Riigikogu rühma ettepanek.

2. Eluaseme seadus — Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek.

3. Riigikogu kodukorra muutmise seadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**.

Sekretäri kohal sekretär **M. Juhkam**.

Koosolek algab kell 18.30 m.

1. Päevakorra Juhataja K. Einbünd: Täiendamine. Avan Riigikogu koosoleku. Päevakord on Riigikogu juhatusel poolt kindlaks määratud ning sellest Riigikogu kui ka Vabariigi Valitsuse liikmetele teatatud. Sõna on päevakorra kohta juhatusel liikmel Penno'l.

Abiesimees **R. Penno**: Juhatusel nimel teen ettepaneku, päevakorda täiendada, võttes esimeseks punktiks Vabariigi Valitsuse ametissekutsumine.

Juhataja **K. Einbund**: Asun juhatusel liikme Penno ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Seega on päevakord kindlaks määratud.

Enne päevakorra juurde asumist on minul Riigikogule järgmist ette anda:

Riigikogu juhatusel on esitatud järgmised teadaanded:

2. Teadaandmine K. Kornel'i Riigikogu juhatusel lahkumise kohta. „Riigikogu juhatusel. Teatan seega, et ma Riigikogu juhatusel lahkun. Tallinnas, 23. juulil 1926. K. Kornel. Rkl.“

3. Teadaandmine riigikontrolör A. Oina volituste mahapanemise kohta.

„Riigikogu juhatusel. Et kokkuastunud III Riigikogule anda võimalus ümber valida riigikontrolöri, teatan, et mina oma volitused maha panen. A. Oinas. Riigikontrolör.“

Sõna on sekretäril teadaande korras.

4. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta.

Sekretär **M. Juhkam**: Juhatusel poolt on otsustatud komisjoni anda järgmised seaduseelnõud: 1. Eesti maapanga pantlehtede omandamise eel-

krediidi seadus — rahaasjanduse komisjoni. 2. Kalade ja kalakauba väljaveo kontrolli seadus — rahaasjanduse komisjoni. 3. Seadus margariini ehk kunstvõi, kunstjuustu ja kunsttoidurasva kohta — rahaasjanduse komisjoni.

5. Vabariigi Valitsuse ametissekutsumine.

Juhataja **K. Einbund**: Riigikogu esimehele Riigikogu poolt 22. juunil 1926. a. tehtud ülesande täitmiseks on mul au esitada Riigikogule ametisse kutsumiseks uus Vabariigi Valitsus järgmises koosseisus: Jaan Teemant — Riigivanem. Heinrich Laretei — siseminister. Friedrich Akel — välisminister. Jaan Soots — sõjaminister. Leo Sepp — rahaminister. Oskar Köster — põllutöömister. August Kerem — teedeminister. Jaan Lattik — haridusminister. Johan Sepp — kohtuminister. Otto Tief — töö-hoolekandeminister. Karl Kornel — kaubandus-tööstusminister.

Kodukorra § 104. põhjal sünnib Vabariigi Valitsuse või tema üksiku liikme ametissekutsumine valimise teel lahtisel hääletamisel liht hääletenamusega. (K. Ast, stp: Palun sõna!) Mille kohta Teie sõna soovite? (K. Ast, stp: Esitise kohta.) Ma saan ainult korra kohta sõna anda. (K. Ast, stp: Palun korra kohta.) Korra kohta on sõna rkl. Ast'il.

K. Ast (stp): Lugu, austatud Riigikogu liikmed, seisab selles, et meil iga seaduseelnõu ja iga esitis, kui tema kohta ei ole tehtud ettepanekuid — päevakorrast ära võtta või komisjoni anda, kuulub kodukorra § 44. põh-

jal Riigikogus otsekohe arutamisele, ja järelikult on ka minul õigus käesoleva esitise puhul sõna saada. Palun sõna, härra juhataja.

Juhataja **K. Einbund**: Tõlgitsedes kodukorda, olen otsusele tulnud, et Vabariigi Valitsuse ametissekutsumisel võib sõna saada ainult hääletamise motiivide kohta. (L. Johanson, stp: Teie ei tõlgitse õieti!) Aga et see küsimus Riigikogu otsustada on, siis panen ta hääletamisele. (K. Virma, stp: Esitis kodukorra komisjoni anda!) Kes on selle poolt, et Vabariigi Valitsuse ametissekutsumisel võib sisuliselt sõna saada? (Vahelhüüded pahemalt poolt: See on põhiseaduse vastu! — Kodukord on seadus, ja Riigikogu peab selle järgi käima.)

Sõna on hääletamise motiivide kohta rkl. Anderkopp'il.

A. Anderkopp (tõer): Austatud Riigikogu liikmed! Hääletamise motiivide kohta on mul tööerakonna rühma nimel au teatada järgmist. Uus valitsus kavatsetakse luua rühmadest, kes meist paremal pool seisavad. Tema moodustamisel on käidud sarnast rada, mis kõrvale on heitnud meie heatahtliku kaasabi, kusjuures avalikult selgunud on, et meie kaastööd tahetud ei ole. Kõik see on sündinud selleks, et uut valitsust parempoolsuse sõiduvette viia.

Loodav valitsus ei ole loomulikult saanud esitada oma töökava. Kuid nendest teadetest, mis koaleerivate rühmade vahelistest läbirääkimistest avalikkuse ette tulnud, on näha, et tööerakonna seisukohad, mis ta teatavaks teinud, tähele panemata on jäetud. Eriti on seda näha valitsuseaparaadi kokkutõmbamise ja lihtsustamise asjus. Kõik see laseb kindlasti oletada, et uus loodav valitsus sihtisid mööda saab käima, mida tööerakond toetada ei saa. Paremini ei ole lugu ka valitsuse isikliku koosseisuga, ta on sarnane, mis meile küllalt põhjust annab arvustaval seisukohal olla. Rääkimata tema koosseisu kuuluvatest üksikutest nimedest, on valitsuse enamus täielikult alalhoidliku ja tagasivaatava ilmega.

Kõik see sunnib tööerakonna rühma ütlema, et tema sarnase valitsuse ametiseseadmise poolt hääletada ei saa.

(K. Ast, stp: Ma ei ole veel selgusele jõudnud, kas mulle juhataja poolt sõna antakse?)

Juhataja **K. Einbund**: Sisuliselt ei või ma sõna anda. (K. Ast, stp: Nii sugusel juhtumisel palun sõna hää-

letamise motiivide kohta.) Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Ast'il.

K. Ast (stp): Sõna võttes hääletamise motiivide kohta ei saa ma loomulikult, kus aeg liialt piiratud, täielikult avaldada oma rühma seisukohta uuesti-pakutava valitsuse kohta. Aga ma loodan, et meil lähemal ajal avaneb võimalus selles küsimuses oma seisukohta avaldada. Lühidalt võin teatada, et meie uue valitsuse vastu oleme ja tema kinnitamisest kaastegevad ei taha olla, sellepärast et uue valitsuse ilme veel enam alla kriipsutatud on oma vanameelsuse ja konservatismi poolest, kui seda eelmise valitsuse ilme oli. Muuseas on uue valitsuse loomiseks astunud sammud sihitud selles suunas, et Riigikogu pahemat tiiba, eriti sotsialiste, sellest eemale sundida. Juba see põhjus on küllaldane, et meie uue valitsuse ametissekinnitamise vastu oleme.

Juhataja **K. Einbund**: Sõna on rkl. Martinson'il hääletamise motiivide kohta.

H. Martinson (tp): Ära kuulates härra Riigikogu esimehe teadaannet uue valitsuse moodustamise kohta, mis seni meie rühmale 7-me pitseriga kinnipandud saladuseks oli, pean teatama, et see tõesti kõige väärtusmaks kõrvalopsuks on, mis seni meie töölisklassile on antud. Meie teame küll, et ükski kodanlik valitsus ei või Eesti töölisklassi rahuldada, (Naer.) aga see on kõige tagurlikum valitsus, kes seni olnud on, sest meie oleme näinud lähemast minevikust, et need inimesed, kes selle valitsuse eesotsas seisavad, on ohtralt ümber käinud kuulide ja sunnitöö-vangistamisega. Meie võime öelda, et meie kuidagi seda valitsust, kellel nii verine minevik on olnud, toetada ei saa, vaid avalikult vastasrinda jääme ja vastu hääletame. (L. Johanson, stp: Mis härra Päts selle kohta ütleb?)

Juhataja **K. Einbund**: Panen hääletamisele, Vabariigi Valitsus ametisse kutsuda selles koosseisus, nagu ma ette kandsin. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt on antud 46 häält, vastu 34 häält, seega on Vabariigi Valitsus ametisse kutsutud.

Riigivanem **J. Teemant**: Täna Riigikogu avaldatud usalduse eest minu enese ja valitsuse nimel. (Pahemal pool jalgadena trampimine.)

Juhataja **K. Einbund** (helistab): Palun rahu!

Riigivanem **J. Teemant**: Järgmisel koosolekul esineb valitsus deklaratsiooniga.

6. Riigimetsas karjatamise seadus — asunikude, riigirentnikkude ja väikepõllupidajate koonduse Riigikogu rühma ettepanek.

R. Penno (as): Teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu anda maakomisjoni.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

7. Eluaseme seadus — Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek.

J. Voiman (stp): Teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu anda maakomisjoni.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on

ettepanek vastu võetud.

8. Riigikogu kodukorra muutmise seadus — II lugemisel.

Kodukorra komisjoni aruandja **K. Virma** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu

pealkiri ja I—III osa.

Riigikogu kodukorra muutmise seadus.

I.

Riigikogu kodukorra § 126 muudetakse ja pannakse maksma järgmiselt:

§ 126. Riigikogu liige saab lisatasu iga Riigikogu juhatuse, komisjoni ja alamkomisjoni koosoleku eest viissada marka, kui ta nende asutuste koosolekutest valituna osa võtab.

Aruandmise eest komisjonis ja Riigikogus saab Riigikogu liige veel lisatasu kakssada viiskümmend marka, välja arvatud juhtumised, kui aruandja esineb kas ainult ettepanekuga korra kohta või aruandjana kodukorra § 60. märkuse korras.

Riigikogu juhatuse liikmetele maksetakse iga kuu erilist lisatasu seitsetuhat marka, kusjuures neil õigus on käesoleva paragrahvi esimeses ja teises lõikes ettenähtud lisatasusid saada.

II.

Riigikogu kodukorra § 127. juures olev märkus kaotab maksvuse.

III.

Käesolev seadus hakkab maksma tema väljakuulutamisega.

Juhataja **K. Einbund**: Päevakord on läbi. Sõnasoovijaid järgmise koosoleku määramise kohta ei ole. Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 18.50 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Einbund**.

Sekretär **M. Juhkam**.

